

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 7 ΙΟΥΝΙΟΥ 2019 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

[Επίκληση των αξιών της δημοκρατίας]

Χρειάζεται μια απάντηση στο βασικό ερώτημα που άκουσα να επαναλαμβάνεται συχνά, κυρίως από τους νέους οι οποίοι τόσο εύκολα αυταπατώνται κι εξίσου εύκολα απογοητεύονται: Αφού η δημοκρατία είναι κατά κύριο λόγο ένα σύνολο διαδικαστικών κανόνων, πώς μπορούμε να έχουμε την απαίτηση να βασιζόμαστε στους «ενεργούς πολίτες»; Για να έχουμε ενεργούς πολίτες, δεν χρειάζονται άραγε και ιδανικά; Και βέβαια χρειάζονται τα ιδανικά. Πώς όμως να μην πάρουμε υπόψη μας τις μεγάλες ιδεολογικές συγκρούσεις που δημιούργησαν αυτούς τους κανόνες; Θέλετε να δοκιμάσουμε να τις απαριθμήσουμε;

Πρώτο μεταξύ όλων συναντάμε μέσα από αιώνες αμείλικτων θρησκευτικών πολέμων το ιδανικό της ανοχής. Αν σήμερα απειλείται η ειρήνη στον κόσμο, η απειλή προέρχεται για άλλη μια φορά από τον φανατισμό, δηλαδή από την τυφλή πίστη στη δική μας αλήθεια και ότι αυτή μπορεί να επιβληθεί με τη βία. Δεν χρειάζονται παραδείγματα· τα έχουμε καθημερινά μπροστά στα μάτια μας.

Έπειτα έρχεται το ιδανικό της μη βίας. Ποτέ μου δεν ξεχνώ τη διδαχή του Καρλ Πόπερ*, σύμφωνα με την οποία αυτό που ουσιαστικά διακρίνει μια δημοκρατική εξουσία από μια μη δημοκρατική είναι πως μονάχα στην πρώτη οι πολίτες μπορούν να ξεφορτωθούν τους κυβερνώντες χωρίς αιματοχυσίες. Οι τυπικοί κανόνες της δημοκρατίας, που τόσο συχνά γίνονται αντικείμενο χλευασμού, εισήγαγαν για πρώτη φορά στην ιστορία τρόπους συμβίωσης που είχαν στόχο την επίλυση των κοινωνικών συγκρούσεων χωρίς τη χρήση βίας. Μόνον εκεί όπου οι κανόνες αυτοί γίνονται σεβαστοί, ο αντίπαλος δεν θεωρείται πλέον εχθρός που πρέπει να εξοντωθεί αλλά αυτός που μας αντιπολιτεύεται και αύριο μπορεί να πάρει τη θέση μας.

Τρίτο, το ιδανικό της σταδιακής ανανέωσης της κοινωνίας μέσα από την ελεύθερη αντιπαράθεση των ιδεών και την αλλαγή της νοοτροπίας και του τρόπου ζωής. Μόνο η δημοκρατία επιτρέπει τη διαμόρφωση και την εξάπλωση των ειρηνικών επαναστάσεων, όπως συνέβη τις τελευταίες δεκαετίες με την αλλαγή στις σχέσεις των δύο φύλων, που ίσως να είναι η μεγαλύτερη επανάσταση της εποχής μας.

Τέλος, το ιδανικό της αδελφότητας (η *fraternité* της Γαλλικής Επανάστασης). Η ιστορία του ανθρώπου είναι σε μεγάλο βαθμό ιστορία συγκρούσεων αδελφοκτόνων. Στο έργο του *Φιλοσοφία της Ιστορίας* ο Χέγκελ** χαρακτήρισε την Ιστορία ως «απέραντο σφαγείο». Μπορούμε να τον διαψεύσουμε; Σε καμία χώρα του κόσμου δεν υπάρχει περίπτωση να διαρκεί επί μακρόν η δημοκρατία δίχως να γίνει ήθος και συμπεριφορά.

-----
* Καρλ Πόπερ: Φιλόσοφος του 20^{ου} αι.

** Γ. Β. Φ. Χέγκελ: Φιλόσοφος του 19^{ου} αι.

Πώς όμως μπορεί να γίνει αυτό δίχως την αναγνώριση της αδελφότητας που ενώνει όλους τους ανθρώπους σε ένα κοινό πεπρωμένο; Η αναγνώριση αυτού του γεγονότος είναι τόσο περισσότερο αναγκαία σήμερα, που καθημερινά συνειδητοποιούμε αυτό το κοινό πεπρωμένο και θα έπρεπε να ενεργήσουμε με συνέπεια όσο υπάρχει ακόμα αυτή η μικρή φλόγα της λογικής που φωτίζει την πορεία μας.

Απόσπασμα από το βιβλίο του Norberto Bobbio, *Το μέλλον της δημοκρατίας*, μετάφραση Π. Ράμος. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1993, σελ. 49-51.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (90-110 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το κείμενο, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**:

- α. Κυρίως οι νέοι αμφισβητούν τη δυνατότητα της δημοκρατίας να βασίζεται στους «ενεργούς πολίτες».
- β. Η αλλαγή στις σχέσεις των δύο φύλων δεν εντάσσεται στις ειρηνικές επαναστάσεις.
- γ. Η μακροβιότητα της δημοκρατίας προϋποθέτει ανάλογη στάση ζωής.
- δ. Ο φανατισμός και η βία βρίσκονται στον αντίποδα της ανοχής.
- ε. Στόχος των δημοκρατικών πολιτευμάτων δεν είναι η ειρηνική επίλυση των κοινωνικών συγκρούσεων.

Μονάδες 10

B2. α. Να εντοπίσετε στο κείμενο δύο περιπτώσεις επίκλησης στην αυθεντία (μονάδες 2).

β. Για ποιον λόγο χρησιμοποιεί ο συγγραφέας την επίκληση σε κάθε μία περίπτωση; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο (μονάδες 4).

Μονάδες 6

B3. α. Να ξαναγράψετε κάθε μία από τις παρακάτω προτάσεις της τρίτης παραγράφου, αντικαθιστώντας την υπογραμμισμένη λέξη με μία άλλη, σημασιολογικά ισοδύναμη:

- 1. «... δεν ξεχνώ τη διδαχή του Καρλ Πόπερ ...».
- 2. «... γίνονται αντικείμενα χλευασμού ...».
- 3. «... εισήγαγαν στην ιστορία τρόπους συμβίωσης ...».
- 4. «... αυτός που μας αντιπολιτεύεται ...».

Μονάδες 4

- β. Σε κάθε ένα από τα παρακάτω αποσπάσματα, να αναγνωρίσετε τη λειτουργία της γλώσσας στις υπογραμμισμένες φράσεις (μονάδες 2) και να αποδώσετε τη σημασία τους μονολεκτικά ή περιφραστικά (μονάδες 4):

1. «... ο Χέγκελ χαρακτήρισε την Ιστορία ως “απέραντο σφαγείο” ...» (5η παράγραφος).
2. «... η μικρή φλόγα της λογικής που φωτίζει την πορεία μας.» (6η παράγραφος).

Μονάδες 6
ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ 10

- B4. α.** Στα υφολογικά χαρακτηριστικά του δοκιμίου συμπεριλαμβάνονται τα παρακάτω:

1. σύνθετη δομή προτάσεων που επιτυγχάνεται με τη χρήση υποτακτικού λόγου, και
2. κάποια προφορικότητα στο ύφος που δείχνει διάθεση του δοκιμιογράφου να επικοινωνήσει με τον αναγνώστη.

Για κάθε ένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά να εντοπίσετε στο κείμενο δύο (2) παραδείγματα και να τα μεταφέρετε στο τετράδιό σας.

Μονάδες 4

- β. Να εξηγήσετε τη χρήση του σημείου στίξης της παρένθεσης που βρίσκεται στην 5η παράγραφο:

«... (η *fraternité* της Γαλλικής επανάστασης) ...».

Μονάδες 2

- γ. Στην παρακάτω φράση να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (ενεργητική – παθητική) (μονάδα 1) και να το μετατρέψετε στο άλλο είδος (μονάδες 2):

«... Μόνο η δημοκρατία επιτρέπει τη διαμόρφωση και την εξάπλωση ειρηνικών επαναστάσεων ...».

Μονάδες 3
ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ 9

- Γ1.** «Για να διατηρούν τις βασικές τους αρχές, οι σύγχρονες δημοκρατίες βασίζονται στη δράση των ενεργών πολιτών» είναι το θέμα αφιερώματος στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σου.

Σε ένα άρθρο 500-600 λέξεων να παρουσιάσεις τεκμηριωμένα τις θέσεις σου για το θέμα, εστιάζοντας:

- α. στις ενέργειες με τις οποίες ο πολίτης κάνει πράξη τη δημοκρατία στην καθημερινότητά του, και
- β. στις δράσεις με τις οποίες το σχολείο μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών με δημοκρατικό ήθος.

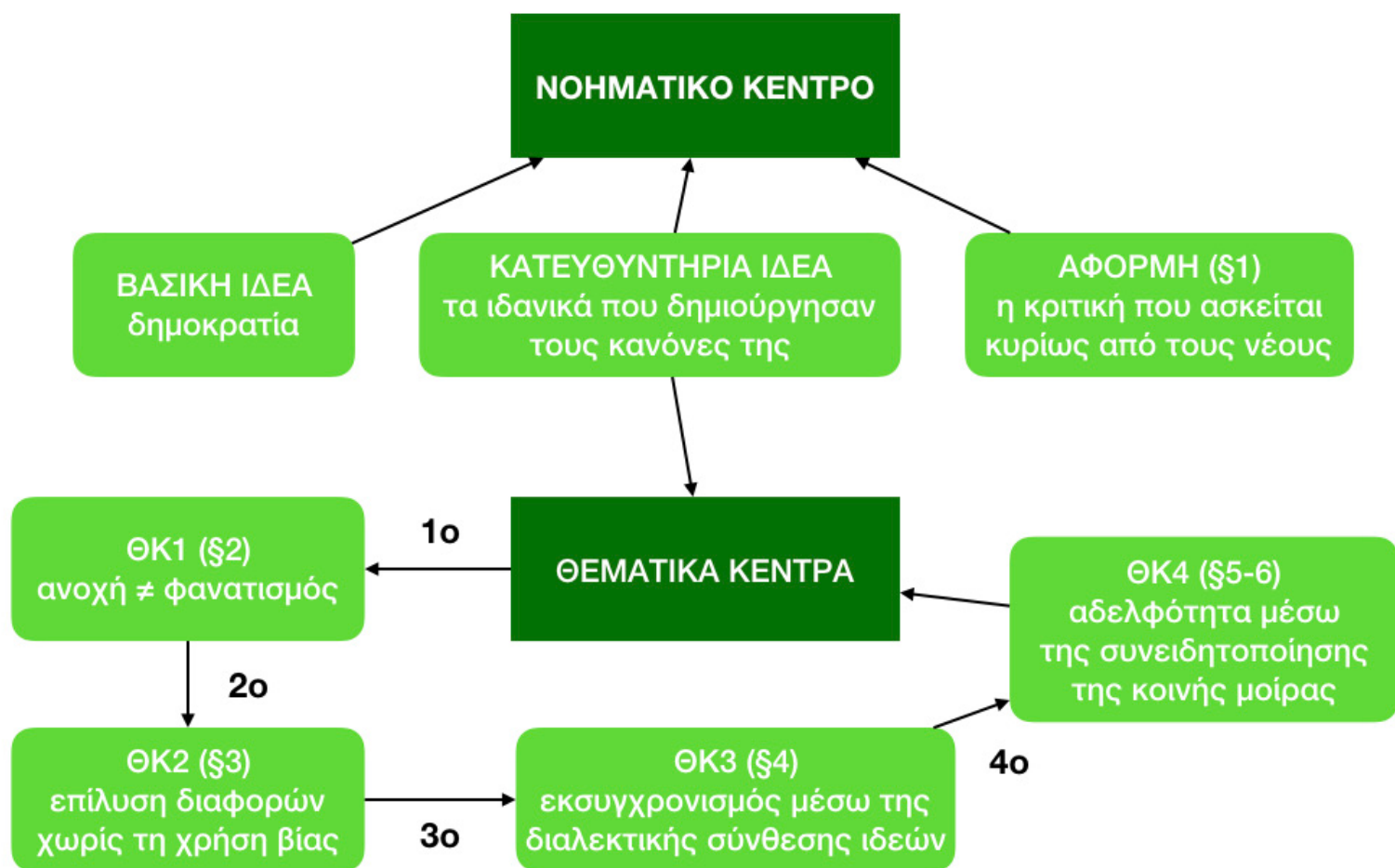
Προσοχή: στο άρθρο να μην αναγράψετε το ονοματεπώνυμό σας.

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

Πανελλαδικές Εξετάσεις 2019

Νεοελληνική Γλώσσα, 07-06-2019

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ Β' ΘΕΜΑΤΟΣ

ΘΕΜΑ Β1.

- [α] Σωστό
- [β] Λάθος
- [γ] Σωστό
- [δ] Σωστό
- [ε] Λάθος

ΘΕΜΑ Β2.

[α] Δύο περιπτώσεις επίκλησης στην αυθεντία στο κείμενο είναι:

- «Ποτέ μου δεν ξεχνώ τη διδαχή του Καρλ Πόπερ ... χωρίς αιματοχυσίες»,
- «Στο έργο του Φιλοσοφία της Ιστορίας ο Χέγκελ χαρακτήρισε την Ιστορία ως “απέραντο σφαγείο”».

[β] Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τις δύο επικλήσεις με σκοπό να αυξήσει το κύρος και την αξιοπιστία των λόγων του. Συγκεκριμένα, καταφεύγει στη «διδαχή» του Πόπερ, προκειμένου να επιβεβαιώσει τον ισχυρισμό του πως μόνο στη δημοκρατία ο κανόνας της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών εφαρμόζεται ουσιαστικά, και στον χαρακτηρισμό του Χέγκελ ως αφορμή προβληματισμού σχετικά με την αξία της αδελφότητας.

ΘΕΜΑ Β3.

- [α]

- «... δεν ξεχνώ τη διδασκαλία (διδασκαλία / δίδαγμα / θεωρία / απόφθεγμα / άποψη / ισχυρισμό / συμπέρασμα κ.ά.) του Καρλ Πόπερ ...»
- «... γίνονται αντικείμενα χλευασμού (ειρωνείας / σαρκασμού / εμπαιγμού / λοιδορίας / χλεύης κ.ά.)...»
- «... εισήγαγαν στην ιστορία τρόπους συμβίωσης (συνύπαρξης / συγκατοίκησης κ.ά.) ...»
- «... αυτός που μας αντιπολιτεύεται (εναντιώνεται / αντιτίθεται / αντιμάχεται / αντιπαλεύει κ.ά.) ...»

[β]

1. Η λειτουργία της γλώσσας είναι ποιητική: «... Ο Χέγκελ χαρακτήρισε την Ιστορία ως “απέραντο σφαγείο” (πεδίο αιματοχυσίας / ανθρωποθυσιών κ.ά. ...»
2. Η λειτουργία της γλώσσας είναι ποιητική: «... η μικρή φλόγα της λογικής που φωτίζει την πορεία μας (μας δείχνει τον δρόμο / μας κατευθύνει κ.ά.)»

ΘΕΜΑ Β4.

[α]

Η σύνθετη δομή του δοκιμίου, που επιτυγχάνεται με τη χρήση υποτακτικού λόγου, εντοπίζετε στο κείμενο (μεταξύ άλλων) στα εξής σημεία:

1. «Ποτέ μου δεν ξεχνώ τη διδασκαλία του Καρλ Πόπερ, **σύμφωνα με την οποία** αυτό **που** ουσιαστικά διακρίνει μια δημοκρατική εξουσία από μια μη δημοκρατική είναι **πως** μονάχα στην πρώτη οι πολίτες μπορούν **να** ξεφορτωθούν τους κυβερνώντες χωρίς αιματοχυσίες».
2. «Μόνον εκεί **όπου** οι κανόνες αυτοί γίνονται σεβαστοί, ο αντίπαλος δεν θεωρείται πλέον εχθρός **που** πρέπει να εξοντωθεί αλλά αυτός **που** μας αντιπολιτεύεται και αύριο μπορεί **να** πάρει τη θέση μας».

[β] Η παρένθεση της 5ης παραγράφου χρησιμοποιείται για να προστεθεί μία πληροφορία, η απουσία της οποίας δε θα μετέβαλε ουσιαστικά το νόημα του κειμένου, σχετικά με την προέλευση του όρου «αδελφότητα».

[γ] Το είδος της σύνταξης στη φράση είναι ενεργητική και τρέπεται σε παθητική ως εξής: «Η διαμόρφωση και η εξάπλωση ειρηνικών επαναστάσεων επιτρέπεται μόνο από τη δημοκρατία».

πολίτευμα, αλλά και
τρόπος οργάνωσης
της καθημερινότητας

ΔΕΔΟΜΕΝΟ 1
δημοκρατία

ενίσχυση
μαθητικών
κοινοτήτων

συνεργατική
μάθηση

ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ 2
δράσεις στο
σχολείο

μόρφωση &
καλλιέργεια

εθελοντισμός

ΣΚΟΠΟΣ
ανάδειξη της ανάγκης
δημιουργίας ενεργών πολιτών

σεβασμός
στους νόμους

ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ 1
ενέργειες

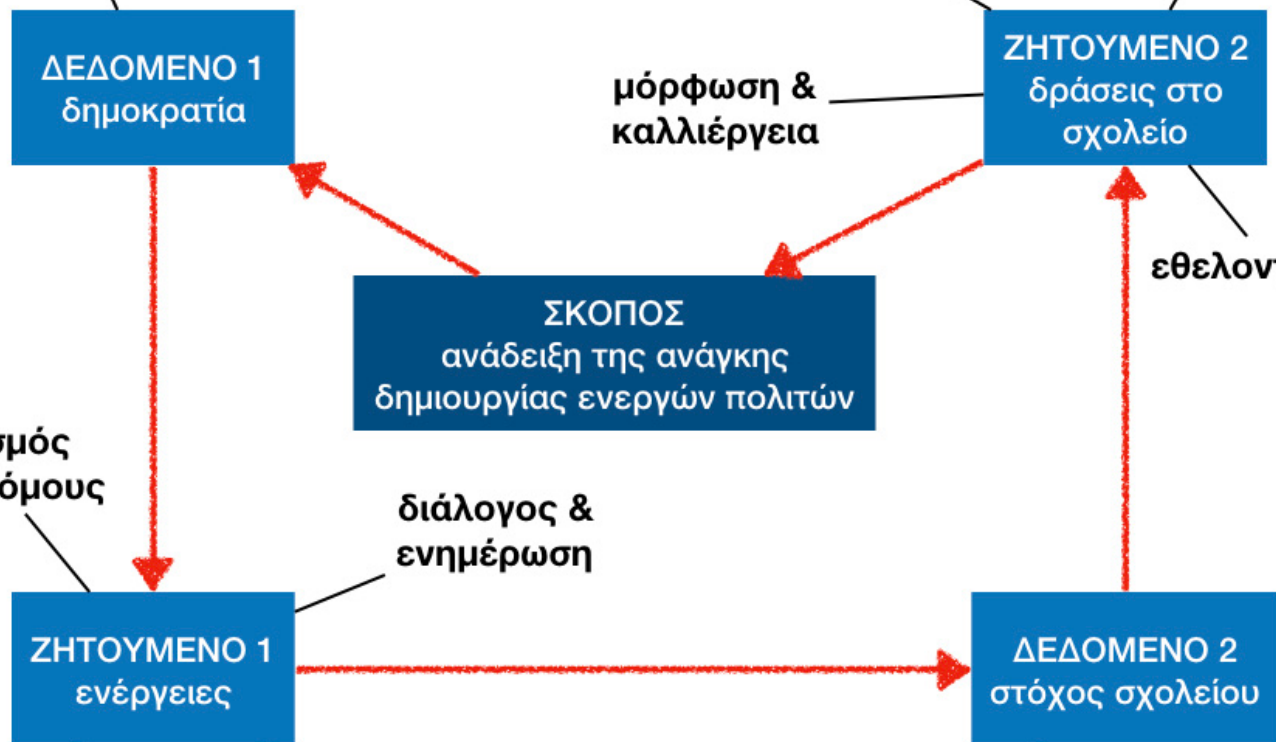
διάλογος &
ενημέρωση

σεβασμός
στους άλλους

συμμετοχή
στα κοινά

ΔΕΔΟΜΕΝΟ 2
στόχος σχολείου

μόρφωση, αλλά και
δημιουργία ενεργών πολιτών

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥΣ ΤΩΝ Β. Κ. ΚΑΙ ΤΩΝ Ε. Ε. Κ.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ» Γ' ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ' ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Από την Κεντρική Επιτροπή Εξετάσεων δίνονται οι παρακάτω ενδεικτικές απαντήσεις των θεμάτων και υπενθυμίζεται ότι κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.

Α1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Θεματικό κέντρο: οι αξίες στις οποίες στηρίζεται η δημοκρατία (2)

Αφόρμηση: ο προβληματισμός των νέων σχετικά με τις αρχές της δημοκρατίας και τη συμμετοχή των πολιτών στη λειτουργία της (1)

2η παράγραφος: το ιδανικό της ανεκτικότητας έναντι του φανατισμού (2)

3^η παράγραφος: το ιδανικό της μη βίας: διασφαλίζει την ειρηνική συνύπαρξη και επιτρέπει την αντιπαράθεση χωρίς αλληλοεξόντωση (2)

4^η παράγραφος: ιδεολογική ανανέωση και η αλλαγή στάσης ζωής (2)

5^η παράγραφος: η αδελφосύνη ως ανάχωμα στις αιματηρές συγκρούσεις (2)

6^η παράγραφος: κλείσιμο: προβολή της αναγκαιότητας για συναδέλφωση και συλλογική δράση (1)

B1. Σ--Λ--Σ--Σ--Λ

B2. α) αναφορά στον Καρλ Πόπερ και αναφορά στον Χέγκελ (2)

β) επίρρωση της άποψης του συγγραφέα ή/και γνώση της σχετικής βιβλιογραφίας (2). Στην πρώτη περίπτωση, ο συγγραφέας τονίζει τη «διδαχή» του Πόπερ για να ενισχύσει τη θέση του όσον αφορά στη διαφορά της δημοκρατικής από τη μη δημοκρατική εξουσία (1). Στη δεύτερη περίπτωση, η παραπομπή σε συγκεκριμένο έργο του Χέγκελ λειτουργεί ως βάση της άποψης (του συλλογισμού) του συγγραφέα αναφορικά με τη σημασία της αδελφосύνης/ πικρή διαπίστωση προς συμφωνία (1).

B3 α) *διδαχή*: δίδαγμα, κήρυγμα, καθοδήγηση, δασκάλεμα, προτροπή

χλευασμού: κοροϊδίας, λοιδορίας, εμπαιγμού

συμβίωσης: συνύπαρξης

αντιπολιτεύεται: αντιστρατεύεται, αντιμάχεται, ανταγωνίζεται, αντιπαλεύει

β) ποιητική χρήση της γλώσσας/συνυποδήλωση/μεταφορά

«*απέραντο σφαγείο*»: ο Χέγκελ χαρακτήρισε την Ιστορία ως ατελείωτο πεδίο πολέμων/σφαγών/ αιματοκυλίσματος/δραματικών συγκρούσεων/ αμέτρητων αδικοχαμένων θυμάτων ...

«*που φωτίζει την πορεία μας*»: που δείχνει τον δρόμο, μας κατευθύνει...

B4 α) Π.χ. «Οι τυπικοί κανόνες της δημοκρατίας, που τόσο συχνά γίνονται αντικείμενο χλευασμού, εισήγαγαν για πρώτη φορά στην ιστορία τρόπους συμβίωσης που είχαν στόχο την επίλυση των κοινωνικών συγκρούσεων χωρίς τη χρήση βίας».

Θέλετε να δοκιμάσουμε να τις απαριθμίσουμε;/Άκουσα/ συναντάμε/ δεν ξεχνώ κ.λπ.

B4 β) Συμπληρωματική πληροφορία, επεξήγηση

B4 γ) Η σύνταξη είναι ενεργητική.

Η διαμόρφωση και η εξάπλωση ειρηνικών επαναστάσεων επιτρέπονται μόνο από τη δημοκρατία.

Γ1.

A. Σχολιασμός δεδομένου: πυρήνας της δημοκρατίας είναι ο ενεργός και υπεύθυνος πολίτης

B. Ερωτήματα

Ενέργειες:

- ✓ Ανάπτυξη διαλόγου για τα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα
- ✓ Απαίτηση/φροντίδα για ενημέρωση και έλεγχος των παρεχόμενων πληροφοριών
- ✓ Συμμετοχή σε συλλογικά υποκείμενα (σωματεία, επιστημονικούς συλλόγους κ.λπ.)
- ✓ Κοινωνική δράση για οικουμενικά και τοπικά προβλήματα
- ✓ Συμμετοχή σε κοινωνικούς αγώνες
- ✓ Άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι
- ✓ Άσκηση κριτικής στην πολιτική εξουσία, διεκδίκηση δικαιωμάτων
- ✓ Έμπρακτος σεβασμός στο διαφορετικό/δημοκρατική στάση και δράση που εκδηλώνεται στο επάγγελμα, στην οικογένεια, στις κοινωνικές σχέσεις κ.λπ.
- ✓ .....

Δράσεις σχολείου

- ✓ Ουσιαστική λειτουργία μαθητικών κοινοτήτων
- ✓ Δημοκρατική οργάνωση της τάξης/κοινότητες μάθησης/ανάπτυξη διαλόγου/συμμετοχή στη διαμόρφωση του πλαισίου λειτουργίας του σχολείου
- ✓ Εξοικείωση με δημοκρατικούς θεσμούς: επισκέψεις στη Βουλή, στους Δήμους, στο Ευρωκοινοβούλιο, έκδοση μαθητικών εντύπων κ.λπ.
- ✓ Ομάδες/πρωτοβουλίες μαθητών/τριών, συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις, σε προγράμματα με θέμα την ανοχή, τη διαφορετικότητα, την ενεργό πολιτεioτητα, κ.λπ.
- ✓ Συμμετοχή σε ρητορικούς αγώνες, ανάληψη δράσεων για εξοικείωση με διάφορες μορφές τέχνης και για δημιουργική έκφραση
- ✓ Άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, συνεργασία με διάφορες κοινωνικές ομάδες
- ✓ Ανάπτυξη διαλόγου με μαθητές από διαφορετικές περιοχές ή χώρες/ ανταλλαγές
- ✓ Επισκέψεις σε χώρους μνήμης, οι οποίοι συνδέονται με τους αγώνες για τη δημοκρατία
- ✓ Ομάδες διαμεσολάβησης σε ενδοσχολικές συγκρούσεις
- ✓ .....

Αξιολογούνται θετικά: η ποικιλία των ιδεών και, κυρίως, η επαρκής τεκμηρίωση

35° ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2019
ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ της Κ.Ε.Ε. {με επιπλέον προτάσεις}

A1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ: 25 μονάδες

Περιεχόμενο: 0-12 μονάδες – **Γλώσσα και ύφος:** 0-8 μονάδες. **Δομή:** 0-5 μονάδες.

- Η αξιολόγηση της περίληψης καλό είναι να γίνεται με βάση τον παραπάνω καταμερισμό των μορίων (σε Περιεχόμενο, Γλώσσα-Ύφος, Δομή). Ωστόσο, είναι απαραίτητη η συνολική θεώρησή της, κατά την οποία συνεκτιμώνται η πρωτοτυπία στη σύνθεσή της, η συνοχή και η συνεκτικότητά της, το ύφος του λόγου.

Επισημάνσεις:

• Πριν την καταχώριση του βαθμού προτείνεται η αναγωγή του στην εικοσάβαθμη κλίμακα:

05/25 = 04/20	14/25 = 11,2/20	20/25 = 16/20
08/25 = 06,5/20	16/25 = 12,8/20	22/25 = 17,5/20
12/25 = 09,6/20	18/25 = 14,5/20	23/25 = 18,5/20

• Αξιολογούμε την ικανότητα του μαθητή να κατανοεί και να πυκνώνει το αρχικό κείμενο στο συγκεκριμένο όριο λέξεων (90-110 λέξεις). Μικρή υπέρβαση του ορίου κατά 10% είναι αποδεκτή. Για περαιτέρω υπέρβαση αυτού του ορίου αφαιρούμε 1-2 μόρια.

• Οι μεταδιατυπώσεις (π.χ. ο συγγραφέας αναφέρεται, αναλύει, προσθέτει κλπ.) είναι απαραίτητες στο βαθμό που φανερώνουν τη συλλογιστική πορεία του συγγραφέα. Δεν πρέπει όμως να γίνεται κατάχρησή τους.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ : Οι αξίες στις οποίες στηρίζεται η δημοκρατία (+ προβλήματα κατά την εφαρμογή τους διαχρονικά)* (2 μόρια)

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ :

Αφόρμηση: ο προβληματισμός των νέων σχετικά με τις αρχές της δημοκρατίας και τη συμμετοχή των πολιτών στη λειτουργία της {ιδανικά που προκύπτουν από ιδεολογικές συγκρούσεις}** (1 μόριο)

2^η παράγραφος: το ιδανικό της ανεκτικότητας έναντι του φανατισμού {αξία της ανεκτικότητας και η κατάκτησή της μέσα από φαινόμενα βίας, φανατισμού και αιματηρών συγκρούσεων} (2 μόρια)

3^η παράγραφος: το ιδανικό της μη βίας: διασφαλίζει την ειρηνική συνύπαρξη και επιτρέπει την αντιπαράθεση χωρίς αλληλοεξόντωση (2 μόρια)

4^η παράγραφος: ιδεολογική ανανέωση και η αλλαγή στάσης ζωής {ειρηνικές εξεγέρσεις που μετέβαλαν τις κοινωνικές συνθήκες} (2 μόρια)

5^η παράγραφος: η αδελφосύνη ως ανάχωμα στις αιματηρές συγκρούσεις {η δημοκρατία ως ήθος και συμπεριφορά} (2 μόρια)

6^η παράγραφος: κλείσιμο: προβολή της αναγκαιότητας για συναδέλφωση και συλλογική δράση {συνειδητοποίηση της κοινής ανθρώπινης πορείας στηριζόμενης στον ορθολογισμό} (1 μόριο)

*Το θεματικό κέντρο είναι απαραίτητο να αναφερθεί. Αν η περίληψη έχει τη μορφή της απλής πυκνώσης, τότε δεν αναφέρεται θεματικό κέντρο.

** Αφόρμηση και θεματικό κέντρο μπορεί να συμπεριλαμβάνονται στην ίδια περίοδο λόγου λ.χ. : Αφορμώμενος από τον προβληματισμό των νέων για τις αρχές της δημοκρατίας και τη συμμετοχή των πολιτών σε αυτήν ο συγγραφέας εστιάζει στα ιδεώδη της λαμβάνοντας υπόψη και τις συγκρούσεις που συνέβαλαν στη σχηματοποίησή τους....

B1. Σ-Λ-Σ-Σ-Λ

(2X5=10

μονάδες)

B2. α) αναφορά στον Καρλ Πόπερ και στον Χέγκελ {μεταγραφή των σχετικών χωρίων} (1+1= 2 μονάδες)

β) Στην πρώτη περίπτωση, ο συγγραφέας τονίζει τη «διδασχί» του Πόπερ σύμφωνα με την οποία αυτό που διακρίνει τη δημοκρατική κοινωνία από τη μη δημοκρατική είναι η ικανότητά της να επιλύει ειρηνικά τις όποιες διαφορές. (1 μονάδα)

Στη δεύτερη περίπτωση, η παραπομπή σε συγκεκριμένο έργο του Χέγκελ λειτουργεί ως βάση της άποψης (του συλλογισμού) του συγγραφέα αναφορικά με τη σημασία της αδελφосύνης / πικρή διαπίστωση προς συμφωνία. (1 μονάδα)

Επίρρωση της άποψης του συγγραφέα ή / και γνώση της σχετικής βιβλιογραφίας (ευρυμάθεια). (2 μονάδες)

(σύνολο B2.β: 4 μονάδες)

B3. α) (1X4=4 μονάδες)

διδασχί: διδασμα, κήρυγμα, καθοδήγηση, δασκάλεμα, προτροπή, {νουθεσία, θεωρία, διδασκαλία, υπόδειξη, συμβουλή}

χλευασμού: κοροϊδίας, λοιδορίας, εμπαιγμού {σαρκασμού, ειρωνείας, ονειδισμού}

συμβίωσης: συνύπαρξης {συνπόρευσης, συγκατοίκησης}

αντιπολιτεύεται: αντιστρατεύεται, αντιμάχεται, ανταγωνίζεται, αντιπαλεύει {αντιτίθεται, εναντιώνεται, αντιπολιτεύεται, κοντράρει}

B3.β) ποιητική χρήση της γλώσσας / συνυποδήλωση / μεταφορά (2 μονάδες)

«απέραντο σφαγείο»: ο Χέγκελ χαρακτήρισε την Ιστορία ως ατελείωτο πεδίο πολέμων / σφαγών/ αιματοκυλίσματος/ δραματικών συγκρούσεων / αμέτρητων αδικοχαμένων θυμάτων... {εκατόμβη, ολοκαύτωμα} (2 μονάδες)

«που φωτίζει την πορεία μας»: που δείχνει το δρόμο, μας κατευθύνει... {καθοδηγεί, προσανατολίζει} (2 μονάδες)

(σύνολο B3.β: 6 μονάδες)

B4. Σύνολο μονάδων: 9

α) π.χ. «Οι τυπικοί κανόνες δημοκρατίας, που τόσο συχνά γίνονται αντικείμενο χλευασμού, εισήγαγαν.... χωρίς τη χρήση βίας». (2 μονάδες)

Θέλετε να δοκιμάσουμε να τις απαριθμήσουμε; / Άκουσα/ κ.λ.π. (2 μονάδες)

β) Συμπληρωματική πληροφορία, επεξήγηση {διευκρίνιση} (2 μονάδες)

γ) Η σύνταξη είναι ενεργητική. (1 μονάδα)

Η διαμόρφωση και η εξάπλωση των ειρηνικών επαναστάσεων επιτρέπονται/ επιτρέπεται¹ {είναι επιτρεπτή²} μόνο από τη δημοκρατία {στη δημοκρατία³} (2 μονάδες)

Γ1. Μονάδες 40

Επιμερισμός : Περιεχόμενο: 0- 20 μονάδες – Δομή : 0- 8 μονάδες – Γλώσσα και ύφος: 0- 12 μονάδες

Αξιολογούνται θετικά: η ποικιλία των ιδεών και, κυρίως, η επαρκής τεκμηρίωση

* Το περιεχόμενο κρίνεται επαρκές αν ο μαθητής έχει τεκμηριώσει τις ιδέες/απόψεις του για κάθε ζητούμενο.

* Η επάρκεια των ιδεών – επιχειρημάτων κρίνεται από το ίδιο το γραπτό και όχι από τις «έτοιμες», «προκαθορισμένες» δικές μας ιδέες. – Δεν

¹ «Όταν περισσότερα στοιχεία κατά παράταξη έχουν λειτουργία υποκειμένου, το ρηματικό πρόσωπο χρησιμοποιείται στον ενικό, εφόσον τα ονοματικά στοιχεία μπορεί να εκληφθούν ως ενιαίο σύνολο. π.χ. Η αγάπη και η ευγνωμοσύνη σπανίζει σήμερα». Βλ. Χρ. Κλαίρης – Γ. Μπαμπινιώτη Γραμματική της Ν.Ε. Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 2011, σ.602

² Πρόκειται για τη συνήθη απόδοση της παθητικής διάθεσης στα μεταβατικά αποθετικά ρήματα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, καίτοι το ρήμα δεν είναι τέτοιο, μπορεί να γίνει αποδεκτή καταχρηστικώς βάσει του γλωσσικού αισθητηρίου.

³ «Σε ορισμένα ρήματα το υποκείμενο της ενεργητικής διάθεσης αντιστοιχεί στην παθητική με συμπλήρωμα του τόπου» (κυριολεκτικά ή μεταφορικά εννοούμενου), ό.π., σ. 660.

προσεγγίζουμε το γραπτό με έτοιμες, εκ των προτέρων, απαιτήσεις. Δεν έχουμε τα ίδια βιώματα. Με άλλα λόγια, δεν περιμένουμε να γράψει (ή και να μην γράψει) ο μαθητής κάτι υποχρεωτικά αλλά βλέπουμε αν αυτό που γράφει υπηρετεί όλο το κείμενό του σε αρμονία με τα ζητούμενα.

Στο περιεχόμενο θετικά αξιολογείται:

- * Η ισορροπημένη ανάπτυξη των ζητούμενων. Γενικώς το κείμενο του μαθητή καλό είναι να αποτελείται από 6-8 παραγράφους: Εισαγωγή - δύο ή τρεις παραγράφους για το πρώτο ερώτημα - δύο ή τρεις για το δεύτερο - Επίλογος

- * Η αποφυγή κοινοτοπιών και η αξιοποίηση των προσωπικών εμπειριών στα πραγματολογικά δεδομένα

- * Η επαρκής ανάπτυξη των ιδεών/απόψεών του: οι παράγραφοι αναπτύσσονται επαρκώς (περίπου 10 γραμμές η καθεμία), που υπηρετούν την κάθε ιδέα

- * Η αποφυγή της θεματικής πολυδιάσπασης

Στη δομή έμφαση δίνεται:

- * στη φροντίδα για συνοχή και συνεκτικότητα του κειμένου

- * στο σεβασμό του επικοινωνιακού πλαισίου (τίτλος άρθρου)

Ενδεικτική βαθμολόγηση: αφαιρούμε 2 μόρια για την έλλειψη τίτλου ή για τίτλο άσχετο με το περιεχόμενο

Στην έκφραση εκτιμάται θετικά:

- * η ακριβολογία – σαφήνεια

- * η ορθή στίξη και η ορθογραφία...

- * η αποφυγή «πολυφορεμένων» εκφράσεων

Πρόταση:

1. Για την ορθογραφία συνολικά αφαιρούμε μέχρι 3 μόρια

2. Πέραν της ανεκτικότητας του συν – πλην 10%, θα πρέπει να αφαιρείται τουλάχιστον μία μονάδα για κάθε 100 λέξεις υπέρβαση

3. Όταν το γραπτό είναι εκτός θέματος: Χάνει το περιεχόμενο – Αξιοποιείται βαθμολογικά η εκφραστική δεινότητα

4. Αξιολογείται θετικά α) η χρήση τρόπων και μέσων πειθούς, β) η αφόρμηση από την επικαιρότητα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΑΡΘΡΟΥ

[**Αφόρμηση.** Ενδεικτικά: i) οι πρόσφατες εκλογές στη χώρα μας : η παραχώρηση του δικαιώματος ψήφου στους 17χρονους / η ανησυχία για το μεγάλο ποσοστό αποχής / προβληματισμός για το αν η δημοκρατική συνείδηση εξαντλείται μόνο με την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος/... (ii) τα συμπτώματα ανομίας, ή αναφορά σε φαινόμενα κοινωνικής παθολογίας ή σε άλλες εκδηλώσεις που υποδηλώνουν έλλειμμα δημοκρατικής συνείδησης στην ελληνική κοινωνία (iii)...]

Σχολιασμός δεδομένου : Ο ενεργός και υπεύθυνος πολίτης: ενδιαφέρεται και συμμετέχει στα κοινά, θέτει σε προτεραιότητα το καθολικό συμφέρον, σέβεται τους συμπολίτες του και τους κοινωνικούς θεσμούς, τηρεί τους νόμους και αναλαμβάνει τις ευθύνες των πράξεών του ... → αποτελεί τον πυρήνα της δημοκρατίας.

Α ΕΡΩΤΗΜΑ

Η δημοκρατία δεν είναι μόνον ένα πολίτευμα, είναι, κυρίως, στάση και τρόπος ζωής. Το ουσιαστικό νόημά της συνίσταται στη συμμετοχή των ανθρώπων στην πολιτική ζωή, που εκδηλώνεται μέσα από συγκεκριμένες ενέργειές τους στην καθημερινότητά τους.

- ανάπτυξη διαλόγου για τα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα χωρίς φανατισμό αλλά με σεβασμό στις διαφορετικές απόψεις
- απαίτηση/ φροντίδα για έγκυρη και πολύπλευρη ενημέρωση και έλεγχο των παρεχόμενων πληροφοριών
- συμμετοχή σε συλλογικά υποκείμενα (σωματεία, επιστημονικούς συλλόγους, συνδικάτα και άλλες συλλογικότητες)
- κοινωνική δράση για οικουμενικά και τοπικά προβλήματα (συμμετοχή σε κοινωφελή έργα και εθελοντικές δράσεις)
- συμμετοχή σε κοινωνικούς αγώνες (για την προστασία και τη διαφύλαξη των δημόσιων αγαθών αλλά και την αναβάθμισή τους)/ διαμαρτυρίες και διεκδίκηση του δικαίου
- άσκηση του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι που συνοδεύεται από την επαρκή γνώση εκ μέρους των πολιτών των προγραμμάτων αλλά και των πεπραγμένων των κομμάτων, με στόχο την απόκτηση υγιούς πολιτικής συνείδησης
- άσκηση κριτικής στην εκάστοτε πολιτική εξουσία, με στόχο την επικράτηση της διαφάνειας, την εξάλειψη της διαφθοράς και την επικράτηση της καλόπιστης εφαρμογής των νόμων
- έμπρακτος σεβασμός στη διαφορετικότητα (καταγγελτική διάθεση απέναντι σε περιπτώσεις ρατσιστικών επιθέσεων ή εκφοβισμού και όχι αποσιώπηση ανάλογων περιστατικών)/ αντίσταση στις ρατσιστικές αντιλήψεις και στην ξενοφοβία
- δημοκρατική στάση και δράση που εκδηλώνεται στην εργασία (άσκηση του επαγγέλματος με ευθύνη και συναίσθηση της κοινωνικής προσφοράς), στην οικογένεια (αντιαυταρχική παιδεία, σεβασμός όλων των απόψεων) και στις κοινωνικές σχέσεις (διαλλακτικότητα, μετριοπάθεια, ευγένεια στις καθημερινές επαφές μας)
- σεβασμός στις καθολικά αποδεκτές αξίες / αρχές που διαμορφώνουν κοινωνικές συμπεριφορές → συγκεκριμένες ενέργειες που αποδεικνύουν τον προσωπικό μας «πολιτισμό της καθημερινότητας» (λ.χ. σεβασμός στις ράμπες και τις θέσεις ΑμεΑ αλλά και καταγγελία της παράνομης στάθμευσης, αναμονή στις δημόσιες υπηρεσίες, στηλίτευση του ωχαδερφισμού για πράξεις που προκαλούν τη ρύπανση του περιβάλλοντος, ευγενική συμπεριφορά στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς κ.λπ.)
- αξιοποίηση του διαδικτύου για διαρκή ενημέρωση αλλά και για ανάπτυξη διαλόγου των πολιτών, συντονισμό των κοινωνικών δράσεων, συμμετοχή σε δημόσιες διαβουλεύσεις....

Β ΕΡΩΤΗΜΑ

Για την καλλιέργεια του δημοκρατικού ήθους είναι απαραίτητη η ενεργή συμμετοχή των μαθητών στη σχολική ζωή και την εκπαιδευτική διαδικασία, με δεδομένο ότι η δημοκρατία είναι κυρίως θέμα πρακτικής και άσκησης

- ουσιαστική λειτουργία μαθητικών κοινοτήτων, ώστε οι μαθητές να ασκούνται στις δημοκρατικές διαδικασίες (διάλογος, ψηφοφορία, υπεύθυνη συμμετοχή)
- δημοκρατική οργάνωση του σχολείου και της τάξης : ανάληψη ευθυνών από τους μαθητές και εμπλοκή σε κοινές δράσεις στο σχολείο/ ανάπτυξη διαλόγου/ συμμετοχή στη διαμόρφωση του πλαισίου λειτουργίας του σχολείου / συμμετοχή στην εκπαιδευτική

- διαδικασία με τη δυνατότητα αυτενέργειας και ανακάλυψης της νέας γνώσης, την επιλογή κειμένων ή θεμάτων με τα οποία θα ασχοληθούν από κοινού με τον διδάσκοντα
- εξοικείωση με δημοκρατικούς θεσμούς: επισκέψεις στη Βουλή, στους δήμους, στο Ευρωκοινοβούλιο, έκδοση μαθητικών εντύπων, ενθάρρυνση για συμμετοχή στη Βουλή των Εφήβων
  - συμμετοχή σε ρητορικούς αγώνες με στόχο την καλλιέργεια της λογικής επιχειρηματολογίας για την αιτιολόγηση των θέσεων των μαθητών/ ανάληψη δράσεων για εξοικείωση με διάφορες μορφές τέχνης και για δημοκρατική έκφραση, με στόχο τον σεβασμό στον συνάνθρωπο και στα ανθρώπινα δικαιώματα
  - άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία/ συνεργασία με διάφορες κοινωνικές ομάδες/ ενέργειες που επιτρέπουν στις «αποκλεισμένες φωνές» να ενσωματωθούν στο σχολικό περιβάλλον (ΑμεΑ, παιδιά προσφύγων, μεταναστών)
  - εφαρμογή στρατηγικών που οδηγούν στη συμβίωση διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων και ενίσχυση της συμμετοχής όλων των εκπαιδευομένων (διαπολιτισμική εκπαίδευση)
  - ανάπτυξη διαλόγου με μαθητές από διαφορετικές περιοχές ή χώρες, με στόχο τη συνεργασία μαθητών διαφορετικής κουλτούρας/ ενίσχυση των προγραμμάτων ανταλλαγής μαθητών
  - επισκέψεις σε χώρους μνήμης, οι οποίοι συνδέονται με τους αγώνες για τη δημοκρατία
  - ομάδες διαμεσολάβησης σε ενδοσχολικές συγκρούσεις, με στόχο να ενδυναμωθούν οι εμπλεκόμενοι μαθητές, ώστε να αναπτύξουν δεξιότητες που θα τους επιτρέπουν να διαχειρίζονται καταστάσεις συγκρούσεων και εκφοβισμού μέσα στον σχολικό χώρο
  - οργάνωση εκδηλώσεων για την προαγωγή των αξιών της δημοκρατίας, του ομαδικού πνεύματος και της συλλογικής λήψης αποφάσεων (διοργάνωση ημερίδων στο σχολείο και συζήτηση θεμάτων που άπτονται των δημοκρατικών αξιών, εκπόνηση σχετικών Ερ. Ερ., προβολή ταινιών με στόχο τη συνειδητοποίηση των αρνητικών παραμέτρων και συνεπειών των ολοκληρωτικών καθεστώτων)
  - αξιοποίηση του περιεχομένου των μαθημάτων (λ.χ. της Ιστορίας, της Κοινωνιολογίας, της Πολιτικής Παιδείας, της Γλώσσας, της Λογοτεχνίας) με ερευνητικές εργασίες, με δράσεις (π.χ. συζητήσεις με πολιτικούς φορείς), με οργάνωση λόγου-αντίλογου στη διδακτική πρακτική κ.λπ., ώστε να μην παραμένουν οι μαθητές/τριες σε θεωρητικές προσεγγίσεις
  - θεσμοθέτηση περισσότερων ομαδικών μαθητικών διαγωνισμών (όπως αυτός για το «Ολοκαύτωμα»), ώστε να φωτιστούν σκοτεινές, αντιδημοκρατικές περίοδοι της παγκόσμιας Ιστορίας από τους ίδιους τους μαθητές.

~.....

Ενδεικτικός επίλογος

Καθώς η δημοκρατία νοείται ως βίωμα, ως πράξη, η συμπεριφορά των πολιτών στην καθημερινή τους ζωή και στις σχέσεις τους με τους άλλους αποτελεί απόδειξη του επιπέδου στο οποίο βρίσκεται και της καλής λειτουργίας της. Το σχολείο μπορεί (καλείται) με συγκεκριμένες δράσεις και ενέργειες να συμβάλει στην ανάπτυξη της δημοκρατικής συνείδησης των νέων.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 3 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ψηφιακός ανθρωπισμός

Η ελληνική μυθολογία με τον μύθο του Προμηθέα και της Πανδώρας¹ μάς διδάσκει ότι η τεχνολογία δεν είναι ποτέ απαλλαγμένη από δυσμενείς συνέπειες. Μέχρι και σήμερα η φωτιά στοιχίζει τακτικά ανθρώπινες ζωές. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι βρισκόμαστε στο μέσον μιας βαθιάς κοινωνικής μεταμόρφωσης, με την επιστήμη των υπολογιστών να αποτελεί τον βασικό παράγοντα αλλαγής. Η ικανότητα αυτοματοποίησης των ανθρώπινων γνωστικών δραστηριοτήτων είναι μια επαναστατική πτυχή της πληροφορικής. Για πολλές εργασίες, οι μηχανές ξεπερνούν σε ταχύτητα, σε ακρίβεια, αλλά ακόμα και σε αφαιρετική ανάλυση², αυτό που οι άνθρωποι μπορούν να επιτύχουν.

Ενώ η ψηφιοποίηση των πάντων ανοίγει άνευ προηγουμένου ευκαιρίες, δημιουργεί επίσης σοβαρές ανησυχίες. Χαρακτηριστικά, ο εφευρέτης του Παγκόσμιου Ιστού Τιμ Μπέρνερς-Λι το εξέφρασε με τη θλιβερή δήλωσή του: «Το Σύστημα αποτυγχάνει». Οι απειλές εναντίον της ιδιωτικότητας και της ελευθερίας του λόγου, η άνοδος ακραίων απόψεων και ψευδών ειδήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η απώλεια της ιδιωτικής ζωής και η εξάπλωση της ψηφιακής επιτήρησης είναι μερικά μόνο ενδεικτικά παραδείγματα. Η συν-εξέλιξη τεχνολογίας και ανθρωπότητας, μέσα σε έναν καταιγισμό δεδομένων, αλγορίθμων³ και υπολογιστικής ισχύος, διαταράσσει τον ίδιο τον ιστό της κοινωνίας επηρεάζοντας ανθρώπινες αλληλεπιδράσεις, κοινωνικούς θεσμούς, οικονομίες και πολιτικές δομές.

Ας δούμε ένα απλό παράδειγμα από τον χώρο της μηχανικής μετάφρασης. Αν ζητήσουμε από τη μηχανή αυτόματης μετάφρασης *Google Translate* να μας μεταφράσει την αγγλική πρόταση «The doctor asked the nurse to take a blood sample» στα ελληνικά, θα πάρουμε: «Ο γιατρός ζήτησε από τη νοσοκόμα να πάρει δείγμα αίματος». Παρατηρήστε μια σημαντική λεπτομέρεια: ο αλγόριθμος υπέθεσε ότι η φράση αναφέρεται σε άνδρα γιατρό και γυναίκα νοσηλεύτρια. Αυτό οφείλεται στη διαρκή εκπαίδευση του αλγορίθμου με ζευγάρια κειμένων (ελληνικά – αγγλικά), όπου οι γιατροί είναι άνδρες και οι νοσοκόμες γυναίκες. Το πρόβλημα φαινομενικά μπορεί να μοιάζει αθώο. Όμως, αν οι προκαταλήψεις επικρατούν σε συστήματα αυτοματοποιημένης μετάφρασης, δημιουργείται η εύλογη ανησυχία ότι ανάλογες προκαταλήψεις μπορεί να υπάρχουν σε αυτόνομα οχήματα, αυτοματοποιημένα μοντέλα που χρησιμοποιούνται στην απονομή δικαιοσύνης και άλλες κρίσιμες εφαρμογές.

---

¹ Πανδώρα: οι θεοί της έδωσαν ως γαμήλιο δώρο ένα πιθάρι («το κουτί της Πανδώρας»), το οποίο περιείχε όλα τα δεινά και το οποίο άνοιξε, παρά την αντίθετη διαταγή του Δία. Συνέπεια της ενέργειάς της ήταν να ξεχυθούν τα δεινά αυτά στον κόσμο.

² αφαιρετική ανάλυση: εδώ, η ανάλυση δεδομένων και ο συνδυασμός τους.

³ αλγόριθμος: σύνολο κανόνων που εφαρμόζονται για την επίλυση ενός προβλήματος.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Το παράδειγμα της μετάφρασης αναδεικνύει το εξής: Όπως όλες οι τεχνολογίες, οι ψηφιακές τεχνολογίες δεν είναι αποτέλεσμα παρθενογένεσης. Διαμορφώνονται από έμμεσες και άμεσες επιλογές, και συνεπώς ενσωματώνουν ένα σύνολο αξιών, κανόνων, οικονομικών συμφερόντων και υποθέσεων σχετικά με τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο. Σήμερα, πολλές από αυτές τις επιλογές παραμένουν κρυμμένες σε λογισμικό που υλοποιεί αόρατους αλγόριθμους, χωρίς έλεγχο τρίτων και λογοδοσία.

Αυτές οι πρακτικές δεν πρέπει να επικρατήσουν. Οφείλουμε να διαμορφώσουμε την τεχνολογία σύμφωνα με ανθρώπινες αξίες και ανάγκες, αντί να επιτρέπουμε στις τεχνολογίες να διαμορφώνουν τον άνθρωπο. Για τον σκοπό αυτό πρέπει να επιστρατεύσουμε κριτική σκέψη και διεπιστημονικότητα. Το καθήκον μας δεν είναι μόνο να περιορίσουμε τα μειονεκτήματα των τεχνολογιών, αλλά και να ενθαρρύνουμε όποια καινοτομία επικεντρώνεται στον άνθρωπο.

Τι μπορούμε, όμως, να κάνουμε; Αποτελεσματικοί κανονισμοί, κανόνες δεοντολογίας και νόμοι που εξασφαλίζουν δικαιοσύνη, ισότητα, λογοδοσία και διαφάνεια για συστήματα λογισμικού είναι σίγουρα ένα πρώτο βήμα. Αποφάσεις που έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν ατομικά ή συλλογικά ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να συνεχίσουν να λαμβάνονται από ανθρώπους. Απαιτείται στα πανεπιστήμιά μας ένα όραμα για νέα προγράμματα σπουδών που να συγκεράζουν την πληροφορική με γνώσεις και αξίες από ανθρωπιστικές και κοινωνικές σπουδές. Η Φινλανδία και η Κίνα ήδη ενσωματώνουν σπουδές τεχνητής νοημοσύνης στο σχολείο. Η Ελλάδα, με το εξαιρετικό επιστημονικό προσωπικό και την πλούσια γραμματεία που διαθέτει, θα μπορούσε να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξελίξεις.

Άρθρο των Χ. Τσίγκανου και Δ. Σπινέλλη, εφημερίδα *Καθημερινή*, 25/8/2019 (το κείμενο προσαρμόστηκε για τον σκοπό της αξιολόγησης).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (110-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Με βάση τις σχετικές αναφορές του κειμένου, να γράψετε στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις ακόλουθες περιόδους λόγου και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν το περιεχόμενό της είναι σωστό, ή τη λέξη **Λάθος**, αν είναι λανθασμένο:

- α.** Η ψηφιακή τεχνολογία αναπαράγει σε κάποιες περιπτώσεις στερεότυπα και παγιωμένες κοινωνικές αντιλήψεις.
- β.** Από την ελληνική μυθολογία, ακόμη, θίγεται το ζήτημα των αμφιλεγόμενων συνεπειών της τεχνολογίας στη ζωή των ανθρώπων.
- γ.** Η διαμόρφωση της τεχνολογίας δεν είναι αναγκαίο να διέπεται από συγκεκριμένους ηθικούς κανόνες.
- δ.** Η αξιοποίηση της κριτικής σκέψης και της διεπιστημονικότητας είναι αναγκαία, ώστε η τεχνολογία να ωφελεί τον άνθρωπο.
- ε.** Η παράλληλη ανάπτυξη τεχνολογίας και ανθρωπότητας δεν επηρεάζει τις δομές της κοινωνίας.

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
Γ' ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ' ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

- B2.** α) Να εντοπίσετε δύο (2) σημεία στο κείμενο στα οποία οι συγγραφείς χρησιμοποιούν παράδειγμα (μονάδες 2) και να εξηγήσετε τον ρόλο του κάθε παραδείγματος μέσα στο κείμενο (μονάδες 4).

Μονάδες 6

- β) Η τρίτη παράγραφος («Ας δούμε [...] εφαρμογές») και η τέταρτη παράγραφος («Το παράδειγμα [...] λογοδοσία») του κειμένου είναι δυνατόν να γραφτούν ως ενιαία παράγραφος. Να αναφέρετε στοιχεία του κειμένου που επιτρέπουν αυτή τη λύση.

Μονάδες 5

Μονάδες 11

- B3.** Στην τρίτη παράγραφο του κειμένου, στο απόσπασμα «Όμως [...] εφαρμογές», να εντοπίσετε και να καταγράψετε πέντε (5) σύνθετες λέξεις των οποίων κανένα συνθετικό δεν είναι πρόθεση (μονάδες 5) και να γράψετε μία νέα λέξη, απλή ή σύνθετη, ομόρριζη με το τελευταίο συνθετικό καθεμιάς από τις σύνθετες λέξεις που έχετε καταγράψει. Δεν θα θεωρηθεί σωστή η επανάληψη της ίδιας λέξης (μονάδες 5).

Μονάδες 10

- B4.** Στις δύο τελευταίες παραγράφους του κειμένου γίνεται πιο σαφής η πρόθεση των συντακτών να κινητοποιήσουν τον αναγνώστη. Να εντοπίσετε δύο (2) επιλογές που υπηρετούν τον σκοπό αυτό.

Μονάδες 4

- Γ1.** Στο κείμενό τους με τίτλο «Ψηφιακός ανθρωπισμός» οι συγγραφείς ισχυρίζονται, μεταξύ άλλων, ότι η τεχνολογία και η ψηφιοποίηση των πάντων *απειλούν την ιδιωτικότητα και την ελευθερία λόγου και συντελούν στην άνοδο ακραίων απόψεων και ψευδών ειδήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης*.

Σε μια ημερίδα, στην οποία ακούστηκαν οι παραπάνω απόψεις τους, λαμβάνετε τον λόγο για:

α) να συμφωνήσετε ή να διαφωνήσετε τεκμηριωμένα με αυτές και

β) να παρουσιάσετε τεκμηριωμένα τι σημαίνει για εσάς ο «ψηφιακός ανθρωπισμός».

Το κείμενο της ομιλίας σας θα έχει έκταση 500-600 λέξεις.

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

**ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΠΟΥ
ΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ**

ΤΡΙΤΗ 3 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ψηφιακός ανθρωπισμός

Η ελληνική μυθολογία με τον μύθο του Προμηθέα¹ και της Πανδώρας² μάς διδάσκει ότι η τεχνολογία δεν είναι ποτέ απαλλαγμένη από δυσμενείς συνέπειες. Μέχρι και σήμερα η φωτιά στοιχίζει τακτικά ανθρώπινες ζωές. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι βρισκόμαστε στο μέσον μιας βαθιάς κοινωνικής μεταμόρφωσης, με την επιστήμη των υπολογιστών να αποτελεί τον βασικό παράγοντα αλλαγής. Η ικανότητα αυτοματοποίησης των ανθρώπινων γνωστικών δραστηριοτήτων είναι μια επαναστατική πτυχή της πληροφορικής. Για πολλές εργασίες, οι μηχανές ξεπερνούν σε ταχύτητα, σε ακρίβεια, αυτό που οι άνθρωποι μπορούν να επιτύχουν.

Ενώ η ψηφιοποίηση των πάντων ανοίγει άνευ προηγουμένου ευκαιρίες, δημιουργεί επίσης σοβαρές ανησυχίες. Χαρακτηριστικά, ο εφευρέτης του Παγκόσμιου Ιστού Τιμ Μπέρνερς-Λι το εξέφρασε με τη θλιβερή δήλωσή του: «Το Σύστημα αποτυγχάνει». Οι απειλές εναντίον της ιδιωτικότητας και της ελευθερίας του λόγου, η άνοδος ακραίων απόψεων και ψευδών ειδήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η απώλεια της ιδιωτικής ζωής και η εξάπλωση της ψηφιακής επιτήρησης είναι μερικά μόνο ενδεικτικά παραδείγματα. Η συν-εξέλιξη τεχνολογίας και ανθρωπότητας, μέσα σε έναν καταιγισμό³ δεδομένων, αλγορίθμων⁴ και υπολογιστικής ισχύος, διαταράσσει τον ίδιο τον ιστό της κοινωνίας επηρεάζοντας ανθρώπινες αλληλεπιδράσεις, κοινωνικούς θεσμούς, οικονομίες και πολιτικές δομές.

Ας δούμε ένα απλό παράδειγμα από τον χώρο της μηχανικής μετάφρασης. Αν ζητήσουμε από τη μηχανή αυτόματης μετάφρασης *Google Translate* να μας μεταφράσει την αγγλική πρόταση «The doctor asked the nurse to take a blood sample» στα ελληνικά, θα πάρουμε: «Ο γιατρός ζήτησε από τη νοσοκόμα να πάρει δείγμα αίματος». Παρατηρήστε μια σημαντική λεπτομέρεια: ο αλγόριθμος υπέθεσε ότι η φράση αναφέρεται σε άνδρα γιατρό και γυναίκα νοσηλεύτρια. Αυτό οφείλεται στη διαρκή εκπαίδευση του αλγορίθμου με ζευγάρια κειμένων (ελληνικά – αγγλικά), όπου οι γιατροί είναι άνδρες και οι νοσοκόμες γυναίκες. Το πρόβλημα φαινομενικά μπορεί να μοιάζει αθώο. Όμως, αν οι προκαταλήψεις επικρατούν σε συστήματα αυτοματοποιημένης μετάφρασης, δημιουργείται η εύλογη ανησυχία ότι ανάλογες προκαταλήψεις μπορεί να υπάρχουν σε αυτόνομα οχήματα, αυτοματοποιημένα μοντέλα που χρησιμοποιούνται στην απονομή δικαιοσύνης και άλλες κρίσιμες εφαρμογές.

---

¹ Προμηθέας: έκλεψε τη φωτιά από τους θεούς και την έδωσε στους ανθρώπους. Για την πράξη του αυτή τιμωρήθηκε από τους θεούς ώσπου τον ελευθέρωσε ο Ηρακλής.

² Πανδώρα: οι θεοί της έδωσαν ως γαμήλιο δώρο ένα πιθάρι («το κουτί της Πανδώρας»), το οποίο περιείχε όλα τα δεινά και το οποίο άνοιξε, παρά την αντίθετη διαταγή του Δία. Συνέπεια της ενέργειάς της ήταν να ξεχυθούν τα δεινά αυτά στον κόσμο.

³ καταιγισμός: εδώ μεταφορικά, η ασταμάτητη/ συνεχής ροή.

⁴ αλγόριθμος: σύνολο κανόνων που εφαρμόζονται για την επίλυση ενός προβλήματος.

Το παράδειγμα της μετάφρασης αναδεικνύει το εξής: Όπως όλες οι τεχνολογίες, οι ψηφιακές τεχνολογίες δεν είναι αποτέλεσμα παρθενογένεσης⁵. Διαμορφώνονται από έμμεσες και άμεσες επιλογές, και **συνεπώς ενσωματώνουν** ένα σύνολο αξιών, κανόνων, οικονομικών συμφερόντων και υποθέσεων σχετικά με τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο. Σήμερα, πολλές από αυτές τις επιλογές παραμένουν κρυμμένες σε λογισμικό που υλοποιεί αόρατους αλγόριθμους, χωρίς έλεγχο τρίτων και λογοδοσία⁶.

Αυτές οι πρακτικές δεν πρέπει να επικρατήσουν. Οφείλουμε να διαμορφώσουμε την τεχνολογία σύμφωνα με ανθρώπινες αξίες και ανάγκες, αντί να επιτρέπουμε στις τεχνολογίες να διαμορφώνουν τον άνθρωπο. Για τον σκοπό αυτό πρέπει να επιστρατεύσουμε κριτική σκέψη και διεπιστημονικότητα⁷. Το καθήκον μας δεν είναι μόνο να περιορίσουμε τα μειονεκτήματα των τεχνολογιών, αλλά και να ενθαρρύνουμε όποια καινοτομία επικεντρώνεται στον άνθρωπο.

Τι μπορούμε, **όμως**, να κάνουμε; Αποτελεσματικοί κανονισμοί, κανόνες δεοντολογίας και νόμοι που εξασφαλίζουν δικαιοσύνη, ισότητα, λογοδοσία και διαφάνεια για συστήματα λογισμικού είναι σίγουρα ένα πρώτο βήμα. Αποφάσεις που έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν ατομικά ή συλλογικά ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να συνεχίσουν να λαμβάνονται από ανθρώπους. Απαιτείται στα πανεπιστήμιά μας ένα όραμα για νέα προγράμματα σπουδών που να συγκεράζουν⁸ την πληροφορική με γνώσεις και αξίες από ανθρωπιστικές και κοινωνικές σπουδές. Η Φινλανδία και η Κίνα ήδη ενσωματώνουν σπουδές τεχνητής νοημοσύνης στο σχολείο. Η Ελλάδα, με το εξαιρετικό επιστημονικό προσωπικό και την πλούσια γραμματεία που διαθέτει, θα μπορούσε να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξελίξεις.

Άρθρο των Χ. Τσίγκανου και Δ. Σπινέλλη, εφημερίδα *Καθημερινή*, 25/8/2019 (το κείμενο προσαρμόστηκε για τον σκοπό της αξιολόγησης).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (110-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Με βάση τις σχετικές αναφορές του κειμένου, να γράψετε στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις ακόλουθες περιόδους λόγου και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν το περιεχόμενό της είναι σωστό, ή τη λέξη **Λάθος**, αν είναι λανθασμένο:

- α.** Η ψηφιακή τεχνολογία αναπαράγει σε κάποιες περιπτώσεις στερεότυπα και παγιωμένες κοινωνικές αντιλήψεις.
- β.** Από την ελληνική μυθολογία, ακόμη, θίγεται το ζήτημα των αμφιλεγόμενων συνεπειών της τεχνολογίας στη ζωή των ανθρώπων.
- γ.** Η διαμόρφωση της τεχνολογίας δεν είναι αναγκαίο να διέπεται από συγκεκριμένους ηθικούς κανόνες.

---

⁵ παρθενογένεση: παραγωγή έργου ή φαινομένου εκ του μηδενός, χωρίς να έχει προηγηθεί κάτι που λειτουργεί ως αρχική πηγή.

⁶ λογοδοσία: απόδοση λόγου, ευθύνης από πρόσωπο που διαχειρίζεται μια ξένη υπόθεση προς το κύριο πρόσωπο της υπόθεσης.

⁷ διεπιστημονικότητα: η προσέγγιση ενός ζητήματος με τη συνεργασία διαφορετικών επιστημών.

⁸ συγκεράζω: αναμιγνύω.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

- δ. Η αξιοποίηση της κριτικής σκέψης και της διεπιστημονικότητας είναι αναγκαία, ώστε η τεχνολογία να ωφελεί τον άνθρωπο.
- ε. Η παράλληλη ανάπτυξη τεχνολογίας και ανθρωπότητας δεν επηρεάζει τις δομές της κοινωνίας.

Μονάδες 10

- B2.** α) Να εντοπίσετε δύο (2) σημεία στο κείμενο στα οποία οι συγγραφείς χρησιμοποιούν παράδειγμα (μονάδες 2) και να εξηγήσετε τον ρόλο του κάθε παραδείγματος μέσα στο κείμενο (μονάδες 4).

Μονάδες 6

- β) i) Να γράψετε τα μέρη της δομής στη δεύτερη παράγραφο («Ενώ [...] πολιτικές δομές») (μονάδες 3).

ii) Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω λέξεις ή φράσεις:

συνεπώς (4η παράγραφος)

όμως (6η παράγραφος).

(μονάδες 2)

Μονάδες 5

Μονάδες 11

- B3.** Να αναλύσετε καθεμία από τις παρακάτω σύνθετες λέξεις του κειμένου στα συνθετικά της μέρη:

μυθολογία, μεταμόρφωσης, διαταράσσει, εκπαίδευση, επικρατούν, απονομή, ενσωματώνουν, τεχνολογία, επιστρατεύσουμε, περιορίσουμε.

Μονάδες 10

- B4.** Στις δύο τελευταίες παραγράφους του κειμένου οι συγγραφείς χρησιμοποιούν το α' πληθυντικό πρόσωπο και μια ερωτηματική πρόταση. Ποιον επικοινωνιακό στόχο πετυχαίνουν;

Μονάδες 4

- Γ1.** Στο ιστολόγιο της τάξης σου καλείσαι να δημοσιεύσεις ένα άρθρο με τίτλο «Οι νέοι στον ψηφιακό κόσμο». Να αναπτύξεις τις απόψεις σου τεκμηριωμένα εστιάζοντας:

α) στο πώς τα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζουν τις διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις των σύγχρονων νέων και

β) σε τρεις (3) πολύ σημαντικές, κατά τη γνώμη σου, αρχές που πρέπει να διέπουν τις σχέσεις αυτές των νέων στον ψηφιακό κόσμο.

Το κείμενό σας θα έχει έκταση 400-500 λέξεις.

Προσοχή: στο άρθρο να μην αναγράψετε το ονοματεπώνυμό σας.

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00.

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**